Nieuw Zaans Klimaat

Samenwerken aan een klimaatadaptief, circulair en klimaatneutraal Zaanstad

Op basis van Klimaatakkoord 2.0 (maart 2021)

ZNSTD

Veel mensen in Zaanstad zien de noodzaak onze stad duurzamer te maken. Het college van Zaanstad ziet de duurzame, groene ontwikkeling van Zaanstad ook als een belangrijke opgave. Afgelopen jaar werkten Zaanse inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en de gemeente samen om de stad te verduurzamen. Nieuwe daken met zonnepanelen, de aanleg van een warmtenet en veel bewonersinitiatieven om de wijken groener te maken. Er gebeurt al veel! En wat is het waardevol om dit te laten zien en kennis en ervaringen te delen.

Tegelijkertijd zijn we het afgelopen jaar overvallen door corona. Voor veel inwoners, bedrijven en scholen, zorg en culturele organisaties werd "overleven" de belangrijkste zorg. Toch gaf corona ons ook belangrijke lessen. De natuur kan zich snel herstellen als ze de ruimte krijgt. Ook kunnen we samen snel grote veranderingen aan als iedereen ziet hoe belangrijk het is. En veranderen is belangrijk én nodig, want klimaatverandering stopt niet vanzelf. De biodiversiteit gaat achteruit en onze grondstoffen zijn een keer op.

Foto: wethouder Annette Baerveldt op dak met zonnepanelen van de flat de Brandaris in Peldersveld

Het Zaans Klimaatakkoord – een samenwerking van de hele stad

Het Zaans Klimaatakkoord vertelt hoe Zaanstad werkt aan een duurzame stad die klaar is voor de toekomst. Een stad die slim omgaat met grondstoffen, steeds minder afval heeft en lokaal duurzame energie opwekt. Met een gezonde leefomgeving voor mens en dier. En aangepast aan extremer weer, zoals dat steeds vaker voorkomt met het veranderende klimaat. Een stad die nieuwe ontwikkelingen en samenwerking toejuicht. En werkt aan betaalbaarheid en zorgt dat iedereen mee kan doen.

Een duurzame stad is een mooi toekomstbeeld. Maar het vraagt om veranderingen. In hoe we samenwerken en hoe we de stad inrichten en gebruiken. Dat kan de gemeente niet alleen. Daarom doen we dit samen. Met inwoners, organisaties en overheid. Onze doelen en resultaten brengen we elk jaar samen in een Zaans Klimaatakkoord. Het biedt voor iedereen kansen om aan te haken en mee te doen!

Zaanstad heeft als doel om uiterlijk in 2040 klimaatneutraal te zijn. Ook wil Zaanstad in 2050 circulair zijn en aangepast aan een veranderend klimaat. Het lijkt ver weg, maar de veranderingen zijn steeds meer te zien. Windmolens, zonnedaken en de eerste wijken die van het gas af gaan. Daarnaast gebeurt er ook veel wat minder zichtbaar is. Er zijn veranderingen in leidingen onder de grond, achter voordeuren, in samenwerkingen en in ontwikkeling van beleid. Daarom is het Zaanse Klimaatakkoord er voor alle inwoners, organisaties en het bestuur van Zaanstad. Het laat zien waar Zaanstad staat en wat de laatste ontwikkelingen zijn. Het akkoord is een groeidocument. Ieder jaar beschrijven we hoe ver we zijn gekomen. En wat er nog meer nodig is op weg naar een klimaatneutraal, circulair en groen Zaanstad. Het Zaans Klimaatakkoord 2.0 laat ook zien dat er een grote opgave voor ons ligt. Met de huidige plannen gaan we onze doelen nog niet halen. Komend jaar werken we verder aan het Zaans Klimaatakkoord 3.0 en maken we samen concrete afspraken. Iedereen kan meedoen. Meer weten? Kijk op www.nieuwzaansklimaat.zaanstad.nl.

Wat is een klimaatneutrale stad?

Zaanstad wil uiterlijk in 2040 een klimaatneutrale stad zijn. Dat betekent dat Zaanstad netto geen broeikasgassen meer uitstoot. Daarvoor gaan we duurzame stroom gebruiken, onze gebouwen duurzaam verwarmen en autorijden zonder uitstoot. Naast CO_2-uitstoot heeft Zaanstad veel industrie en bedrijvigheid die andere broeikasgassen uitstoten. Zoals lachgas (N2O), methaan (CH4) en fluorhoudende gassen (F-gassen). Klimaatneutraal gaat dus verder dan CO_2-neutraal.

Wat is een circulaire stad?

Zaanstad wil in 2050 een circulaire stad te zijn. Dat betekent dat we in kringlopen gaan denken en werken. Grondstoffen behouden we zo goed mogelijk en gebruiken we zo lang mogelijk. Door gebruikte maken van goede herbruikbare materialen ontstaat er steeds minder afval. Afval voor de één wordt zo weer een grondstof voor de ander. Van oud textiel maken we zo bijvoorbeeld weer nieuw garen.

Wat is een gezonde leefomgeving?

Zaanstad wil een gezonde leefomgeving zijn, niet alleen voor mensen, maar ook voor dieren en planten. Dat betekent ook een stad die uiterlijk in 2050 voorbereid is op en aangepast is aan het veranderende klimaat. Het wordt steeds warmer en er zijn vaker hittegolven. Ook zijn er hevigere regenbuien die voor wateroverlast zorgen en tegelijk zijn er meer en langere droogteperiodes. Hier moeten we slim mee leren omgaan om onze stad veilig en leefbaar te houden.

De opgave van Zaanstad

In het eerste Zaans Klimaatakkoord stonden de initiatieven van 2019. Het akkoord van 2020 vult deze aan met nieuwe ontwikkelingen. We kijken terug op de samenwerking tijdens de Zaanse klimaattafels (zie https://nieuwzaansklimaat.zaanstad.nl). Ook bespreken we mooie voorbeelden en kijken we vooruit naar de volgende jaren. En we berekenen hoeveel CO2 we besparen door een aantal grote initiatieven en maatregelen. In de gebouwde omgeving en industrie moeten we de meeste CO2-uitstoot besparen. Maar de plannen van nu zijn niet voldoende om onze doelen te halen. Daarvoor zullen we meer maatregelen moeten nemen. Maar het zijn niet alleen de overheid en bedrijven, ook inwoners kunnen bijdragen. Duurzamer omgaan met spullen, vervoer en voedsel bijvoorbeeld zijn goede manieren om CO2 te besparen.

Klimaattermen

De uitstoot van CO2 en andere broeikasgassen drukken we uit in drie categorieën of 'scopes'. Directe uitstoot, energiegebruik en indirecte uitstoot. Andere broeikasgassen, zoals lachgas (N2O), methaan (CH4) en fluorhoudende gassen (F-gassen) worden hiervoor omgerekend naar CO2-equivalenten. Eén kilogram CO2-equivalent staat gelijk aan de broeikaswerking van 1 kilogram CO2. De doelstellingen in het landelijk en het Zaans Klimaatakkoord kijken naar scope 1 en 2. Bij de Zaanse klimaattafels is opgeroepen om ook naar de indirecte CO2-uitstoot te kijken. Daarom is inzicht in de indirecte uitstoot door Zaanse inwoners toegevoegd aan het Zaans Klimaatakkoord.

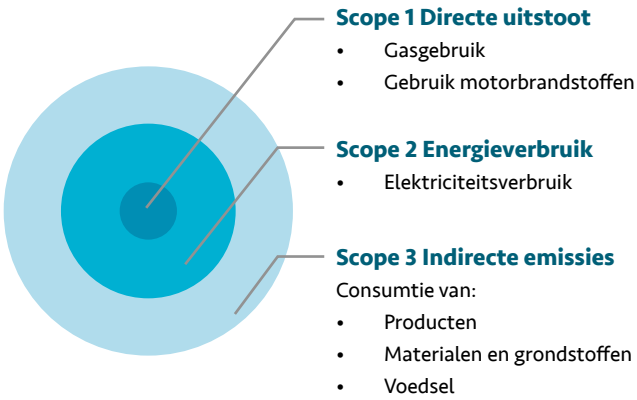

Figuur 1 – Scope 1-, scope 2- en scope 3-emissies

De uitstoot van Zaanstad

Het Zaans Klimaatakkoord laat zien hoeveel CO_2 en andere broeikasgassen verschillende sectoren uitstoten. De andere broeikasgassen zijn vooral koelmiddelen uit de industrie. Maar ook methaan en stikstofoxide dat uit de landbouw en het veenweidegebied komt. Het laat ook zien hoe de CO_2-uitstoot in Zaanstad in 2018 minder is dan in 2010. Dit zijn de meest actuele data van de landelijke klimaatmonitor. Er is nog veel te doen om deze uitstoot helemaal weg te nemen.

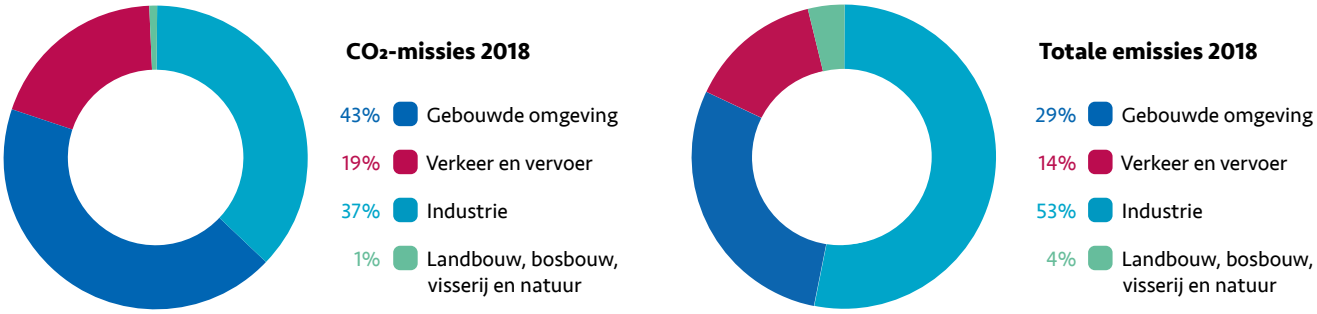

Figuur 2 – Emissies Zaanstad 2018 onderverdeeld naar sector; CO_2 (links) en totaal (rechts)

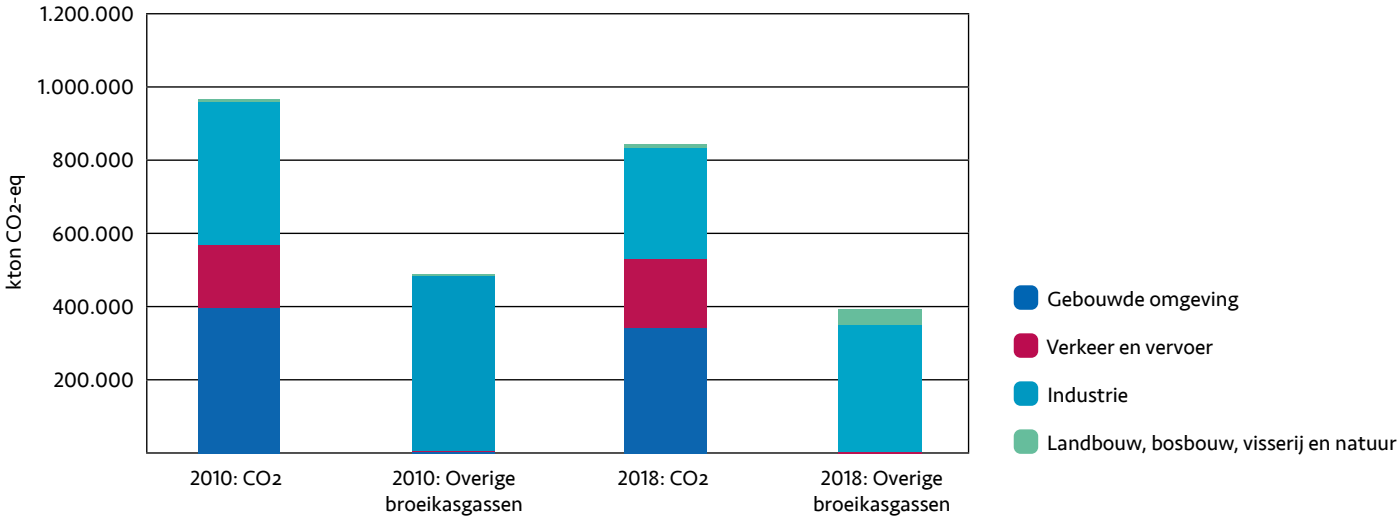

Figuur 3 – Emissies van Zaanstad in 2010 en 2018

Uiteindelijk is het nodig om al onze energie op te wekken met schone en hernieuwbare bronnen. Zoals met biomassa, zon, wind, bodem en water. Deze bronnen leveren elektriciteit, (bio)gas en warmte, of een combinatie daarvan. Nu is nog maar circa 5% van onze elektriciteit in Zaanstad van bronnen van zonne- en wind-energie (beschikbare informatie is uit 2018). De komende jaren moet er dus nog veel gebeuren.

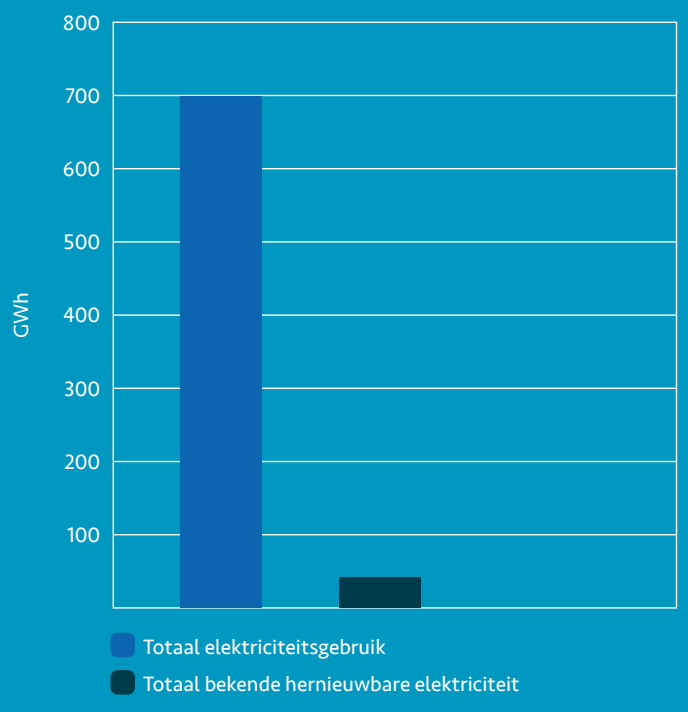

Figuur 4 – Elektriciteitsgebruik en hernieuwbare elektriciteit in Zaanstad in 2018

In het Zaans klimaatakkoord staan heel veel maatregelen en initiatieven. Van groenadoptie van inwoners, grote zonnedaken van Zaanse bedrijven, een Innovatief centrum voor circulair textiel, tot aan het regioplan van de industrie in het Noordzeekanaalgebied. Ook staan alle belangrijke beleidsontwikkelingen erin die bijdragen aan een duurzame stad. Bijvoorbeeld de Regionale Energiestrategie (RES zie www.regionale-energiestrategie.nl), het Uitvoeringsplan Zaanstad klimaatbestendig en het nieuwe Bomenbeleidsplan. Van een aantal grotere initiatieven konden we de verwachte CO_2 reductie berekenen. Met deze maatregelen en initiatieven verwachten we 30% afname in de CO_2 –uitstoot in 2030 vergeleken met 2018. Als we deze maatregelen doorzetten verwachten we in 2040 een afname van 50% en in 2050 60%. Er moet nog wel veel gebeuren om deze maatregelen te kunnen realiseren. Het laat ook zien dat we nog veel meer afspraken moeten maken om tot een klimaat-neutraal Zaanstad te komen.

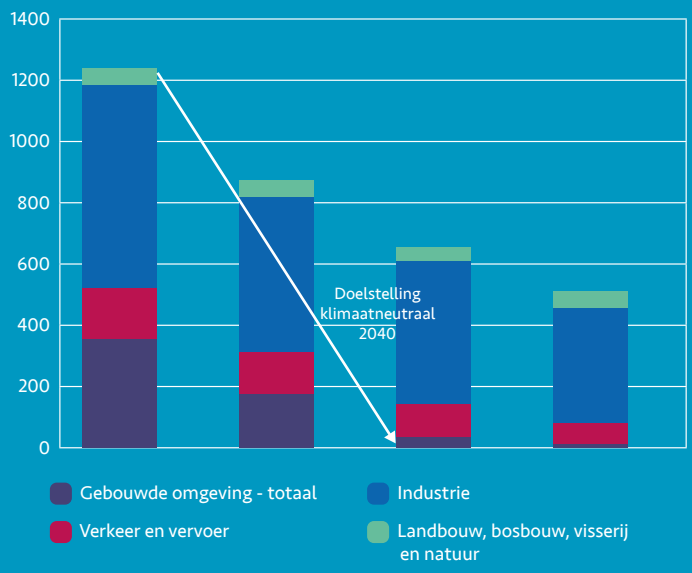

Figuur 5 – Totaal effect van de doorgerekende maatregelen op de emissies van Zaanstad

Zaans Initiatief: Nul op de meter en bouwen met CO_2-arm beton

Woningbouwcorporatie Parteon wil zo veel mogelijk woningen verduurzamen. Klimaatorganisatie Urgenda heeft daar een slimme manier voor bedacht, waar Parteon aan meedoet. Onder de noemer 'Opgewekt Wonen' zorgt Parteon nu voor energiezuinig en aardgasvrij wonen. In de Zaanse Rosmolenwijk bouwden ze in 2020 70 nul-op-de-meter-sociale huurwoningen waarvan 4 met CO_2-arm beton. Dat betonmengsel stoot 38 procent minder CO_2 uit. Volgens bereke-ningen leveren deze vier Zaanse woningen een CO_2-besparing op gelijk aan een autorit van 45.000 kilo. Bouwer ERA Contour wil volgend jaar 1.500 woningen van dit beton in de fabriek produceren. (Voor nul-op-de-meter woningen: zie website Parteon, www.parteon.nl. Informatie over CO_2-arm beton, zie op www.eracontour.nl)

Welke impact hebben we als inwoners van Zaanstad?

De meeste uitstoot van de uitstoot in Zaanstad komt uit de industrie, het verkeer en vervoer en de gebouwde omgeving. Dat zijn we met z'n allen. Alle woningen die energie verbruiken tellen mee, net als alle auto's. Een eerste stap naar een klimaatneutrale stad is dat woningen minder energie gaan verbruiken. Bijvoorbeeld met energiezuinigere apparaten en door te isoleren. Door uw vloer, muren en dak te isoleren gaat er minder warmte verloren. Zo hoeft u minder te stoken. Daarnaast kunt u ervoor kiezen duurzame stroom en warmte te gebruiken. Bijvoorbeeld door zelf stroom op te wekken en een warmtepomp te gebruiken. Ook kunt u kiezen voor een energiecoöperatie die de stroom lokaal duurzaam opwekt.

Naast de directe uitstoot van woningen, industrie en landbouw hebben alle inwoners ook een indirecte uitstoot. Bijvoorbeeld door het voedsel dat we eten en de producten die we kopen. Uit de berekeningen blijkt dat de indirecte uitstoot van inwoners bijna net zo groot is als de directe uitstoot van de hele stad. Bijvoorbeeld de impact van het eten van vlees is groot. Ongeveer 6% van de milieu-impact van de gemiddelde Nederlander bestaat uit de consumptie van vlees. En bijna 4% uit andere dierlijke producten, zoals zuivel en eieren. Stel dat iedere Zaankanter drie keer per week een runderburger vervangt door een vegaburger. Alleen al hiermee verlagen we de indirecte uitstoot van alle inwoners met 4,5% per jaar!

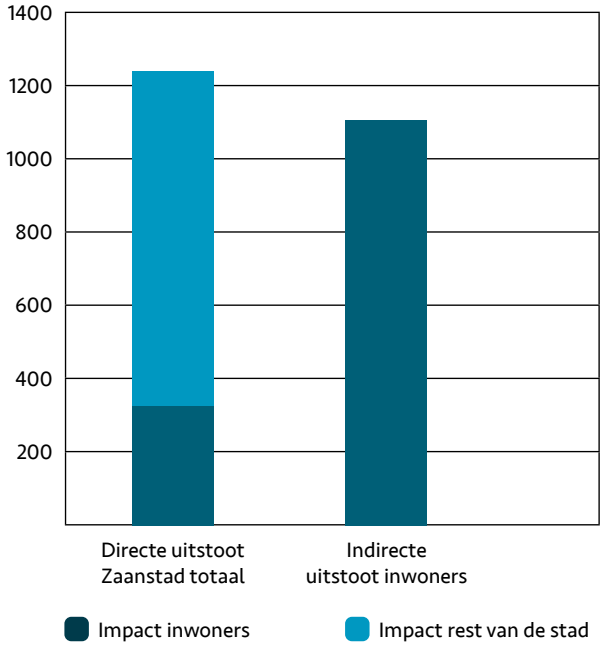

Figuur 6 – Directe klimaatimpact (scope 1 en 2) van gemeente Zaanstad versus indirecte klimaatimpact (scope 3) van inwoners (kton CO_2-eq.)

Zaans Initiatief: Natuur voor ouderenzorg

Het zorgcentrum Menistenerf werkt samen met Pennemes al jaren aan duurzame en meer circulaire zorg (zie op website www.pennemes.nl). Zo hebben ze 36 warmtepanelen die voor warm water zorgen. Ook heeft Pennemes heeft een vogeltuin met ruim 200 vogelkasten. En in 2020 hebben ze 2.000 heesters geplant. Hovenier Donkergroen teelde deze speciaal om extra luchtzuiverend te zijn. Verder hebben bewoners en gemeente in januari 2020 en 2021 kerstbomen herplant in het kerstbomenbos bij Pennemes. Pennemes heeft ook maatregelen genomen om hun afval te verminderen. Ze composteren het GFT-afval uit de keuken, zo'n 25 liter per dag. Ook doen ze mee met een pilot om incontinentiemateriaal te recyclen.

Zaans Initiatief: Schone bevoorrading Albert Heijn

De CO_2-uitstoot van Albert Heijn-winkels is sinds 2008 gehalveerd. Zo stapten ze over op 100% windenergie. Daarnaast wil Albert Heijn haar winkels op een schone manier bevoorraden. Daarom experimenteert het distributiecentrum in Zaandam met hybride vrachtwagens en vrachtwagens die helemaal elektrisch zijn. In 2019 kwam er een snellaadplein om met nog meer elektrische en hybride vrachtwagens te rijden. Om dit mogelijk te maken hebben ondernemers als Albert Heijn in Zaanstad een stroomvoorziening nodig van groot formaat.

Voor alle initiatieven uit de stad, zie het Zaans Klimaatakkoord op de website:
https://nieuwzaansklimaat.zaanstad.nl/klimaatakkoord

Van de indirecte uitstoot heeft het kopen van spullen de meeste impact. Maar ook vervoer (auto en vliegen bij elkaar opgeteld) telt flink mee. Gemiddeld vliegen de Nederlanders 5.500 km. per jaar. Dat is ongeveer twee keer een retourtje richting Barcelona. En wist u dat bij korte vluchten de milieu-impact relatief hoger is? Dat komt doordat het opstarten en landen veel brandstof verbruikt. Ga bijvoorbeeld eens met de trein op vakantie. De uitstoot is dan 75% tot 92% lager! Een brandstofauto vervangen door een elektrische auto bespaart ook veel CO_2. Vaker de fiets pakken of wandelen kan natuurlijk ook. De impact van afval is negatief in het figuur omdat door afvalscheiding grondstoffen worden hergebruikt en restafval in een afvalverbrandingsinstallatie energie en warmte oplevert.

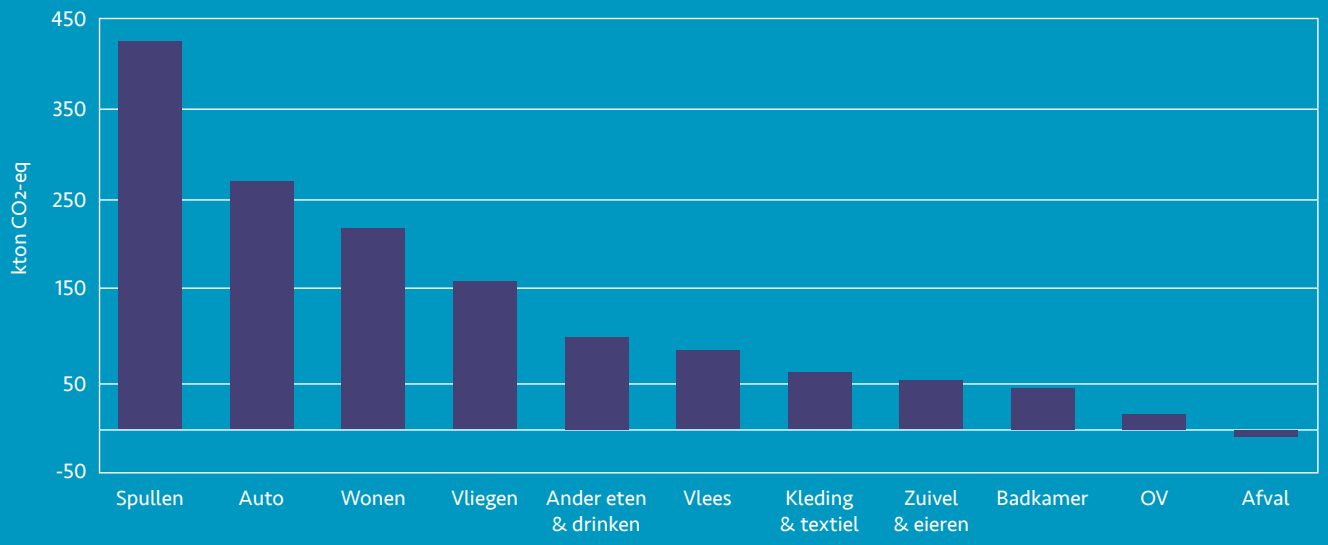

Figuur 7 – De geschatte impact van de inwoners van Zaanstad. Scope 1, 2 en 3 in 2018

Afval

Behalve voor het verminderen van CO_2, is steeds minder afval ook belangrijk in de circulaire stad. Het hergebruiken van afvalstoffen is daarin een belangrijke ambitie. In 2018 werd in Zaanstad bijna 500 kg afval per inwoner verwerkt. Hiervan was ongeveer 240 kg huishoudelijk restafval. Het restafval bevat nog veel afvalstoffen die we kunnen scheiden. Van het restafval is 18,4% echt restafval. De rest bestaat uit bijvoorbeeld glas, kunststof verpakkingen en gft-afval. Het goed scheiden van afval heeft veel positieve impact op het milieu, omdat grondstoffen kunnen worden hergebruikt.

Hoe kunt u mee doen?

In het Zaans Klimaatakkoord vindt u veel initiatieven waar u bij kunt aansluiten. Wilt u als Zaanse inwoner of ondernemer aan de slag met het verduurzamen van uw omgeving? Zie dan onderstaande tips om u verder op weg te helpen.

- ✓ Kijk eens op de website iedereen doet wat (www.iedereendoetwat.nl)
- ✓ Kijk of u subsidie kunt krijgen via Subsidies en advies voor verduurzamen (zie https://nieuwzaansklimaat.zaanstad.nl)
- ✓ Onderzoek wat u allemaal zelf kunt doen via Wat kan ik zelf doen? (zie https://nieuwzaansklimaat.zaanstad.nl)
- ✓ Via Duurzaam Bouwloket (zie: www.duurzaambouwloket.nl) kunt u advies krijgen over de verduurzaming van uw woning en subsidiemogelijkheden.
- ✓ Bezoek het Energietransitiecentrum (zie https://mo-techniek.nl) voor particulieren van M&O Techniek.
- ✓ Laat een warmtescan (zie: https://zaansewarmtescanners.nl) maken van uw woning. Hiermee ziet u waar uw huis warmte lekt en wat voor isolatie bij uw huis past.
- ✓ Bezoek of meld u aan voor de duurzame huizenroute (zie: https://duurzamehuizenroute.nl)
- ✓ Zorg voor een goede scheiding van uw afval (zie de afvalwijzer van HVC). Laat uw spullen repareren door de repaircafes in Zaanstad. En breng spullen die u niet meer gebruikt naar de kringloopwinkel. (zie: www.hvcgroep.nl)
- ✓ Meld u aan voor een workshop (zie: https://rob-smits.nl) van de klimaatcoaches.
- ✓ Maak als huurder via de woningcorporatie een afspraak met een energiecoach over energiebesparing in huis.
- ✓ Doe mee met groenadoptie, adopteer en onderhoud een stuk openbaar groen met uw buren. (Zie de website van Buitengewoon.zaanstad.nl, of via de link https://buitengewoon.zaanstad.nl/groen/groenadoptie).
- ✓ Leg een geveltuin aan met klimop, vergroen uw tuin. Zie de website (https://buitengewoon.zaanstad.nl) van de gemeente.
- ✓ Leg een tiny forest aan en informeer naar het verruimen van boomspiegels (de aarde rond de stam van de boom) .
- ✓ Doe mee met het meetnet biodiversiteit (via https://buitengewoon.zaanstad.nl) of herstel de biodiversiteit door mee te doen aan Maak Grijs Groener (zie: https://maakgrijsgroener.nl).
- ✓ Sluit u aan en lees meer over verduurzaming via diverse organisaties. Zoals Milieu Centraal, Milieudefensie, Greenpeace, Natuur & Milieu, IVN, het Wereld Natuur Fonds en Urgenda. Urgenda biedt bijvoorbeeld kansen om met 54 maatregelen de CO_2-uitstoot te verlagen en Nederland te verduurzamen. Zie: www.milieucentraal.nl, https://milieudefensie.nl/, www.greenpeace.org/nl/, www.natuurenmilieu.nl, www.ivn.nl, www.wwf.nl, www.urgenda.nl.

  Zie ook: https://www.urgenda.nl/themas/klimaat-en-energie/40-puntenplan/.

Meer weten of het hele Zaans Klimaatakkoord lezen?
Kijk op de website over een duurzaam Zaanstad https://nieuwzaansklimaat.zaanstad.nl.

Ook een goed initiatief om te delen?
Mail naar nieuwzaansklimaat@zaanstad.nl

Meer nieuws?
Abonneer je op onze maandelijkse nieuwsbrief Nieuw Zaans Klimaat https://nieuwzaansklimaat.zaanstad.nl.

De papieren folder is duurzaam geprint bij Huig Haverlag. Het is vrijwel 100% afkomstig uit FSCR of PEFC duurzaambosbeheer. Ook gebruikt Huig Haverlag 100% groene stroom uit Nederlandse zonne-energie. Meer weten? Kijk op www.huighaverlag.nl.

Nieuw Zaans Klimaat